

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ & ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ:
ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ:
ΔΟΜΝΑ ΜΙΧΑΗΛ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Ντοκιμαντέρ «Μηχανή του Χρόνου»

- <https://www.youtube.com/watch?v=qTaeVcUiyDM>

ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- 1. Γιατί υπάρχει μετανάστευση;
- 2. Ποιοι μεταναστευούν;
- 3. Ποιες είναι οι μορφές και οι τύποι της μετανάστευσης;
- 4. Ποιές είναι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στους τόπους προέλευσης;
- 5. Ποιές είναι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στους τόπους προορισμού;
- 6. Ποιες είναι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στους μετανάστες τους ίδιους;

Νόμοι της Μετανάστευσης

- Οι περισσότεροι μετανάστες μετακινούνται μόνο μικρές αποστάσεις
- Οι περισσότεροι μετανάστες μετακινούνται από αγροτικές σε βιομηχανικές περιοχές και αστικά κέντρα
- Η μετανάστευση μακρινών αποστάσεων είναι κυρίως προς τα μεγάλα βιομηχανικά και εμπορικά κέντρα

...

- Η μετανάστευση εξελίσσεται βήμα-βήμα
- Οι μετανάστες είναι κυρίως ενήλικες: οι οικογένειες σπάνια μεταναστεύουν σε μεγάλες αποστάσεις
- Η πλειονότητα των μεταναστών είναι γυναίκες όμως οι άνδρες συνιστούν την πλειονότητα στην διεθνή μετανάστευση.
- Οι κυριότεροι λόγοι της μετανάστευσης είναι οικονομικοί.

“Push” and “pull” factors (απωθητικοί και ελκυστικοί παράγοντες)

Push factors

- Φτώχεια-Χαμηλά εισοδήματα
- Ανεργία/υποαπασχόληση
- Έλλειψη εργασιακών ευκαιριών έξω από την αγροτική οικονομία
- Χαμηλό κοινωνικό status
- Κοινωνική «κλειστοφοβία»
- Δημογραφική αύξηση

Pull factors

- Υψηλότερα εισοδήματα
- Σταθερή απασχόληση
- Διαθεσιμότητα εργασίας
- Ευκαιρίες για κοινωνική κινητικότητα
- Πιο ενδιαφέρουσα 'αστική ζωή'
- Δημογραφική στασιμότητα: με συνέπεια την έλλειψη εργασίας

θεωρητικά πλαίσια για την μελέτη της μετανάστευσης

Νεοκλασική θεωρία:

- Οι άνθρωποι μεταναστεύουν λόγω διαφορών στο εισόδημα/τα ημερομίσθια/την ανεργία
- Η μετανάστευση εξισώνει αυτές τις διαφορές και μετά παύει: άρα είναι 'αυτοδιορθωτική'

Νέο-μαρξιστική θεωρία

- Η μετανάστευση είναι αναπόσπαστο κομμάτι της άνισης και δομικά και χωρικά ανισοκατανεμημένης ανάπτυξης
- Η μετανάστευση είναι αὐτο-διδιωνιζόμενη παρά 'αυτοδιορθωτική'
- Οι μετανάστες είναι μέρος της συνεχούς αναζήτησης του κεφαλαίου για φτηνή εργασία

Διακρίνουμε

- Την μετανάστευση της επιβίωσης
- Την μετανάστευση για οικονομική πρόοδο και επαγγελματική ανέλιξη

Μετανάστευση προς.... (outmigration)

- Μειώνει την ανεργία
- Μειώνει τον πληθυσμό
- Ανεβάζει το επίπεδο ζωής για τον πληθυσμό που παραμένει με την αναδιανομή των πηγών (γη, εργασία, στέγαση)

Αλλά...

- Απομακρύνει άτομα με δεξιότητες;
Αποστράγγιση ανθρώπινου κεφαλαίου
(brain drain)
- Μπορεί να δημιουργήσει μια μακροχρόνια
και ίσως μόνιμη σχέση εξάρτησης

Μετανάστευση από... (immigration)

- Επιπλέον εργατικό δυναμικό δίνει ώθηση στην ανάπτυξη
- Η φθηνή και ευέλικτη εργασία βελτιώνει τον ανταγωνισμό
- Ο επιπλέον πληθυσμός αυξάνει την καταναλωτική ζήτηση για υπηρεσίες και αγαθά
- Αναπτύσσονται πολύ-πολιτισμικές, πλουραλιστικές αξίες

Αλλά...

- Οι μετανάστες συχνά επηρεάζονται αρνητικά από την οικονομική αναδιάρθρωση
- Η οικογενειακή μετανάστευση επιβαρύνει τις κοινωνικές υπηρεσίες
- Η πολιτισμική «διαφορετικότητα» συχνά εκλαμβάνεται ως «απειλή» για τις «εθνικές αξίες»

αναγκαστική μετανάστευση (Forced migration)

- Σκλαβιά - Δουλεμπόριο
- Ανταλλαγή πληθυσμών
- προσφυγιά

Επίσης...

- Μη κανονική/κανονική
- κυκλική
- Εποχιακή
- Προσωρινή/μόνιμη
- Νόμιμη/παράνομη
- Εσωτερική/εξωτερική ή διεθνή

Πολιτικοί πρόσφυγες

Μια ιδιαίτερη περίπτωση λόγω:

- Του αποκλεισμού τους από την πατρίδα τους για μια μεγάλη χρονική περίοδο, χωρίς τη δυνατότητα έστω και περιοδικής επανόδου σε αυτήν.
- Την αναγκαστική μετανάστευσή τους για πολιτικούς και όχι οικονομικούς λόγους.

Παλιννοστούντες

- Οι ομογενείς μετανάστες από τις πρώην κομμουνιστικές χώρες
- Οι περισσότεροι δεν είχαν εγκατασταθεί ποτέ στην Ελλάδα
- Ζούσαν εκτός Ελλάδας ως μέλη ελληνικών κοινοτήτων ή μειονοτήτων και ήλθαν στη χώρα μετά από τις εξελίξεις στο ανατολικό μπλοκ

...

Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται:

- Οι εθνοτικά έλληνες ποντιακής καταγωγής από την πρώην Σοβιετική ένωση
- Οι εθνοτικά Έλληνες από την Νότια Αλβανία

Πόντιοι από τη Σ. Ένωση

- Από το 1985 και μετά άρχισε η εγκατάστασή τους στην Ελλάδα
- Προέρχονταν από τον Πόντο και βρέθηκαν στην Ρωσία εκδιωγμένοι από τους Νεότουρκους την περίοδο 1914-1924
- Ήλθαν για μια καλύτερη τύχη μετά από το εθνοτικό ξέσπασμα στη πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.

η υποδοχή στην Ελλάδα

- έλλειψη προετοιμασίας και οργάνωσης από την Ελλάδα
- Οικονομική ύφεση κατά την περίοδο της άφιξής τους
- Μη γνώση της ελληνικής γλώσσας
- Περιορισμοί

Δυσκολίες ένταξης λόγω...

- Διαφορών στα κοινωνικά καθεστώτα. Στη Σοβ. Ένωση δεν υπήρχε ατομική ιδιοκτησία ούτε όμως άγχος για την εξεύρεση εργασίας
- του καταναλωτισμού που κινήθηκε σε χαμηλά επίπεδα
- Των περιορισμένων κινήτρων για παραγωγικότητα

Τα παιδιά στα σχολεία

Αντιμετώπισαν πολλά προβλήματα:

- Λόγω της μη γνώσης της ελληνικής
- Πολύωρης εργασίας των γονέων
- Κοινωνικός αποκλεισμός
- Διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον
- Αδυναμία οικείων τους να τα βοηθήσουν στο σχολείο

Εθνοτικά Έλληνες της Ν. Αλβανίας

- Η εγκατάστασή τους στην Ελλάδα ξεκίνησε το 1991 και ως το 1995 ο αριθμός τους είχε φτάσει τις 80.000.
- Καταπιέστηκαν κάτω από το ιδιόμορφο κομμουνιστικό καθεστώς του Ενβέρ Χότζα, όπως άλλωστε κι όλοι οι Αλβανοί
- Αναζήτησαν στην Ελλάδα εργασία, προσωπική και οικογενειακή ασφάλεια, καλύτερη παιδεία.

Καθεστώς προστασίας

- Αν και δεσμευμένη η Αλβανία από την Κοινωνία των Εθνών (1921) για συνολική προστασία της ελληνικής μειονότητας, μετά το 1945 το καθεστώς του Χότζα περιόρισε τη μειονοτική προστασία σε 99 χωριά και προχώρησε σε αναγκαστικές μετακινήσεις και εκτοπίσεις πληθυσμού αλλοιώνοντας την εικόνα της περιοχής.

Ελληνική μειονοτική εκπαίδευση στην Αλβανία

- περιορίστηκε στο νηπιαγωγείο και στις 4 τάξεις του δημοτικού στη μειονοτική ζώνη από την οποία εξαιρέθηκαν πολλές περιοχές όπου κατοικούσαν εθνοτικά έλληνες, με αποτέλεσμα οι νεότερες γενιές να μη γνωρίζουν επαρκώς τα ελληνικά.

..στην Ελλάδα

- Με την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα τα προβλήματα τους ήταν παρόμοια με αυτά των Ποντίων ομογενών.

εκπαίδευση

- Όσον αφορά στην εκπαίδευση δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον και παρουσιάζουν τα λιγότερα προβλήματα προσαρμογής. Τόσο τα ίδια όσο και οι οικογένειές τους δεν θέλουν να συγχέονται με τους Αλβανούς, ενώ μεταφέρουν και τις εμπειρίες του οικογενειακού περιγύρου οι οποίοι έχουν αντιμετωπιστεί ως Αλβανοί.

Μουσουλμάνοι σε αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές εκτός Θράκης

- Μουσουλμάνοι προερχόμενοι από Θράκη βρίσκονται σήμερα εγκαταστημένοι σε αρκετές περιοχές.
- Εσωτερική μετανάστευση. Σημαντικότεροι προορισμοί: Αθήνα, Θεσσαλονίκη (Βοτανικός, Μεταξουργείο, Κεραμεικός, Δυτικές συνοικίες Θεσσαλονίκης)

...

- Ζουν συνήθως σε υποβαθμισμένες περιοχές και
- ασχολούνται με εργασίες περιορισμένου κοινωνικού κύρους
- Συχνά αντιμετωπίζονται ως αλλοδαποί
- Οι συναναστροφές τους περιορίζονται στους ομόθρησκούς τους
- Οι ευκαιρίες για κοινωνική κινητικότητα είναι περιορισμένες

Η φοίτηση των μικρών μουσουλμάνων

- Περιορισμένος αριθμός φοιτά στο νηπιαγωγείο, ενώ και η φοίτηση στο δημοτικό παρουσιάζει προβλήματα
- Πολιτισμικές διαφορές και διγλωσσία είναι τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και που ωθεί τους περισσότερους στη σχολική αποτυχία

...

- Τα συγκεκριμένα παιδιά έρχονται σε επαφή με την ελληνική γλώσσα για πρώτη φορά στο νηπιαγωγείο
- Έχουν συνήθως περιορισμένες κοινωνικές σχέσεις με τα παιδιά της πλειονότητας
- Αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού

Ο ρόλος της μουσουλμανικής οικογένειας

- Ο ρόλος της οικογένειας της πυρηνικής και κυρίως της ευρύτερης, δεν είναι ενθαρρυντικός σε ό,τι αφορά την άρση του απομονωτισμού.
- Το ιστορικό υπόβαθρο των ελληνοτουρκικών σχέσεων εντείνει τις αντιθέσεις μειονότητας-πλειονότητας
- Οι σχέσεις μειονότητας-πλειονότητας οδηγούν τα παιδιά στη σχολική αποτυχία.

Μετανάστες και Μ.Μ.Ε.

- Την ίδια όμως ξενοφοβική προσέγγιση παρουσιάζει και τμήμα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, όπου αλλοδαποί συχνά παρουσιάζονται ως οι “συνήθεις ύποπτοι”.

Είχε γραφτεί για τους Αλβανούς μετανάστες

- «... 'πονηροί', 'πρωτόγονοί' και πάνω απ' όλα 'αναξιόπιστοι', μία πηγή κινδύνου και απειλής. Αυτά τα στερεότυπα... συνέπεσαν με την αμνήστευση κάποιων εκατοντάδων πολιτικών κρατουμένων από τον Αλία το 1991. Εφημερίδες όπως το Έθνος δημοσίευαν άρθρα σχετικά με τους αποφυλακισμένους που επρόκειτο να διαπράξουν διάφορα εγκλήματα μόλις εισέρχονταν στη χώρα.»
- (Λαζαρίδης και Wickens [1999:648] όπως αναφέρεται στον Baldwin, 2004:7)[\[1\]](#)
- [\[1\]](#) Baldwin-Edwards M. (2004) "ALBANIAN EMIGRATION AND THE GREEK LABOUR MARKET: ECONOMIC SYMBIOSIS AND SOCIAL AMBIGUITY", South East Europe Review, 2004.

Εργασιακά δικαιώματα

- Πιο συγκεκριμένα, στον τομέα της ένταξης στην αγορά εργασίας, η Ελλάδα υπερέχει του ευρωπαϊκού μέσου όρου στην πρόσβαση και την καταλληλότητα εργασίας, ενώ απέχει πολύ από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο για τα εργασιακά δικαιώματα.